

djefwulen ur Församlingen, kan förorsaka alla swina herdar en obotlig skada, emedan de kunna förlora sina andeliga swin. Allt detta har skett på frihand; eller på stående fot, och skall framdeles uti kyrkans annaler blifwa ett stående och stående bewis på Lutheriska kyrkans Tolerans; det skall wara ett talande bewis på den liberala anda, som nu är rådande inom Lutheriska kyrkan. När den rena, äkta i brännvinsspannan och spritången förklarade Lutheranismen är i fara att kränkas af Nykterhetswännernas botpredikningar, då måste kyrkans pelare gripa sig an med nykterhets wäsendets hämmande att det icke må urarta till swärmeri. När ormaettret fräfer i alla deras ädror: då blir äfwen nykterhets wäsendet ett ohjuggligt swärmeri; den Orthodoxa gallans inträff på hjernan werkar hos våra nyktra Fariseer den oförgripliga öfwerthgelsen, att allt sammans är swärmeri och Fanatism, som icke luktar af den döda Trons as.

(Fortsf.)

— * * * * *

Witeå

Tryckt hos W. N. Nygren. 1853.

Ens Kopandes Röst i Öknen.

N:o 9. September. 1853. 2 Årg.

Aftonsångs Predikan på 2:dra Sönd. i Adw.
hållen i Hernösand. 1843.

Fortsf. från föreg. Nummer

Ly fastän mången brottling går nöjd och glad till döden i sitt fulla medvetande af Trälsarens nåd; och mången, som tyckt sig lefwa dygdigt i werlden, och har haft den tanken om sig att han borde få blifwa salig; börfar då först, när det gäller, när han känner, att det icke hjälper mera att spjerna emot döden, då först börfar han twifla på sin salighet; så böra wi detsföre icke taga oss anledning deraf, att tänka så: hwad hjälper nu att wara dygdig. Det gäller ingenting inför honom. Det är ju då så godt att wara brottlig. Nej, min wän! är du dygdig, så är det bra, är du ock icke dygdig, så är det icke bra, men hwilketdera faller som håldst, så är du brottlig; d. v. s. det finns ingen dygd; det finns bara nåd; och det är nåden, som skall twinga dig, att bli dygdig. Och nu Chr. Ah; Nu har jag sagt min mening om Christi regering genom Christendomen, sådan den är, och sådan den borde wara; Det kommer endast derpå an, om I fattat min mening rätt. — Men tron I, att

om Frälsaren skulle så sådan moget öfwer mennisko hjer-
 tat, som han fått öfwer de första Christna, eller öfwer
 några få, fast obemärkte och föraktade, i hela Christen-
 heten här och der fringspridda, wänner i Jesu Chri-
 sto — tron J, att, om Christendomen nu här ibland oss
 wore så, som den borde wara — Tron J då, att werl-
 den skulle se ut, som den nu ser ut? Tron J, att man
 då skulle se gråtande och tiggande barn, som icke weta
 hwad deras föräldrar heta? Tron J, att man då skul-
 le höra det ohyggliga skrålet af rusiga wanwettingar,
 som wanka af och an på gatorna, tjutande som ulfwar
 om nätterna? — Eller de rysliga ederna, förbannelsers-
 na, hädelserna. Nej! platt intet. Ty besinnen blott
 hwad werkan religionen d. v. s. Christendomen har, när
 den får intrång och verka fritt i menniskohjertat. Der
 är intet menande, intet medgifsande, eller förmodande,
 om och kanske eller kan hända, att, om man är dygdig,
 så blir man wäl salig; hwilket menande slutligen upplö-
 ser sig i det grusligaste twiswel och fasa, för döden när
 det gäller, och när det redan är för sent att arbeta sig
 igenom twislet, måndan och födsloarbetet, till ljus och
 klarhet, till fullkomligt medwetaende af nåden; Och hwad
 kan man wäl hysa för tankar om en själ, som sjunker
 in i ewigheten i detta halfmedwettlösas tillstånd, utan
 wisshet, utan lif. Det blir lifsom ett öfwerlätande på
 måfå till en owisig framtid. Det blir som en slump, om
 man blir salig eller intet. Det är förskräckligt, att på
 detta sätt öfwerlemnna hela sin själ, hela sitt lif och he-
 la sin ände åt en owisig framtid.

Huru aktar Presteståndet på Tidens tecken?

Fortf. från föreg. Nr. 110

Presteståndet ålagat öfwer den dåliga Tidssandan, som
 hatar allt twång; Men ståndet klarar icke öfwer den ve-
 rena spritanda, som luktat illa till och med inom stans-
 dets egen klubb. Swad har ståndet uträttat till brän-
 wins flodens hämmande på Riksdagarne? Har det i
 massa yrkat bränwinsbränningsförbud? Har ståndet i
 massa gått in i nykterhets förening? Har det väckt en
 enda motion om bränwins skattens höjande? Nej! Stån-
 det har icke gjort någonting af allt detta. Ty först och
 främst har egenuyttan, hittills åtminstone, icke tillåtit
 Ståndet att affäga sig all bränwinsbrännings rättighet,
 Och för det andra will Ståndet tänka och handla fritt
 i bränwins-saken. Det will tänka fritt öfwer brän-
 wins flaskan och punsch-glaset. Ståndet hatar allt
 twång, äfwen det spritubås twånget; och kan således icke
 gifwa sig till trålar under nykterhetsoket, hwilket wor-
 re ett stort intrång i menniskans oföbrytterliga rättighe-
 ter. Wi äro kallade till frihet säger Apostelen, och
 Tegner tillägger, till tankens frihet, till lefwerneis-
 het och hwar för icke till spritångans frihet, till bränwins
 pannans frihet, till drankens frihet. — Ja! sågom
 rent ut; Wi äro kallade till frihet, att göda swinen med
 drank och esterlant. Sedan det söta win, hwaraf Apost-
 larna woro fulla på Pingstidagen, förlorat sin must och
 kraft, att göra Menniskorna druckna af sött win; sedan
 kraften af detta andeliga win bortdunstat; hafwe wi fått
 den oföbrytterliga friheten, att göda de andeliga swinen

med, Christendomens drank och efterlant, emedan det andeliga wlnets kraft bortdunstat.

Och hwad har Presteståndet åtgjort för att hämma den allmänna löskaktighet som nu är rådaande i Lutherska kyrkan. Hafwa Presterna från Predikstolen bestrafsat denna last? Hafwa de bemiddat sig om en strängare kyrkotukt? Hafwa de med synnerligt nit åtagit sig det swagare könets själa wård? En fallen qwinna har sagt: "när qwinnan faller; så faller hon djupt". Och männe icke en djupare känsla låg till grund för detta omdöme? Qwinnans jordiska lycka beror helt och hållet af den man, hwilken hon är fläpad att älska; och wid hwars person hon kan med fullt förtroende hänga sig fast. Men när hon råkar ut för boswar; så faller hon djupt, då hon icke har någonting annat än sin egen lättfinnighet till wärn. Worde icke själasörjaren werka på det ömmare och welare qwinnohertat så, att hon blefwe angelägen att följa gråterfkan till den spetälske Simons hus; kausse war det der, som Trälsarens ord första gången träffade Marias hjerta.

Har ståndet i allmänhet gjort hwad det kunnat, för att hämma den så förderfliga dansfeden på landet? Kausse är Ståndet så förblindadt att det icke kan begripa, att allas ögon lita på Läraren; att han bbr taga första stegget på bättringens wäg. Om Presten låter sina döttrar gå på dans; så kan han icke neka allmogens döttrar att göra detsamma; Och om hedersdöfwulen kan bewara Prestens döttrar från sänglag; så kan han icke bewara allmogens döttrar från samma syndiga lag. Om Presten sitter och spelar kort ilag med knektar och skojare;

så kan han icke förbjuda allmogens söner att göra det samma. Om Presten tar sig en sup på fisken; kan han icke förbjuda Bonden att göra detsamma. Häruti ligger juft förbannelsen att Presten icke lesiwet efter den lära han predikar; han är i sitt lesiwerne werlden lik, och detta werlds wäsende hos Läraren, kunna hans wäktade åhörare icke tåla. Sal till och med de sorglösa lägga noga märke till denna motsägelse. De säga wanligen: Presten lesiwet icke heller efter den lära, som han predikar; huru kan han då fordra af oss, att wi skola lesiwa derefter.

Men saken är denna: Wår tids största Predikanter kunna icke slita sig lös ifrån werlden; de kunna icke umbära werldshedern, och bära Christi smälek. Wåra Prester måste också lesiwa efter sitt stånd. De måste representera kyrkans wärdighet. De måste fira majsdagar och namnsdagar; de måste hålla barnäbl och grasäbl; de måste se främmande och traktera dem efter sitt Stånd. Och för all denna werldsheder, måste de taga ut sina Nättigheter med stränghet af det fattiga folket. Och detta eländiga präal måste de utweckla midt ibland trasiga horungar; midt ibland syuhundar och trashankar, som supit opp den sista styfswern för hustru och barn. Jag tycker, att det skulle anså en Prest bättrre, att besöka Faderlösa och Entor, än att gå på kalaser, och emottaga bjudningar.

Nätteligen hafwer profeten Gesekel afmålrat detta kyrkans usla tillstånd, då han säger i Det 34: Capitlet: "we Oder Herdar, som föden Oder sjelfwe skulle icke Herdarne föda hjorden. Men I äten det feta och

flåden **Eder med ullen**". Presten skickar Länsmän att taga ut sista skärswen af den fattige. Och vidare säger Profeten: "**de swage stärken I icke**". Om de så wäcka, som kunna finnas i en församling, begära skydd af Läraren, emot den sorglösa hopens öfwerwäld, som lider deras andakt, genom swäsende i deras samlingarum: så säger den sorglösa Presten, som sjelf super och slår: "det förbannade Läsarpackett vill sindra samwetsfriden i Församlingen: det vill upprätta en särskildt kyrka i kyrkan: det vill icke åtnöja sig med den Gudstjenst, som hålles i kyrkan. Och derpå ryter han som ett Lejon: "I ären separatister! I ären lättare och willoandar! Bort med Er I andeligen högfärdige: Jag will ingenting hafwa att skaffa med detta Läsarpack. Derpå uppåggår han Länsmän eller Riksskålen att stämma dem, för olofliga sammankomster. War nu detta sätt att behandla Läsarena klokt och förståndigt? Då hela den öfriga delen af församlingen består af krögare och fullhundar; af swärjare och slags kämpar, af horor och horbockar; då predikar Presten till dem: älskade Christnel Och dyra ste Jesu wänner; men till Läsarena säger han: jag skall lära Er att weta hui, I andeligen högfärdige! Sal just i den Församling, hwarest sedesförderfswet är som störst, der wisar Presten sina draketänder emot Läsarena, och säger: Det är min Embetspligt att angifwa dessa willoandar för Länsmän. Jag skall lära dem, att gå omkring bharna och predika. Likasom wore hans själ icke tillräckligt renad i Drakelodet; så måste han nu rena sin själ i lättare blodet. Han kan icke få samwetsfriden innan han fått Läsarena att plikta. När han kommer

upp på Predikstolen; så anställer han ett förfärligt Bombardement på Bondgubbarnas örhinnor det låter som rullande stenar på kyrktaket. Men af hela hans predikan följer icke ett enda ord till åhörarnas hem; det fastnar alltsammans i kyrkans murar. När Bonden kommer ut ur kyrkan; så är det första han tager sig förre att gå på krogen, och taga sig en kyrksup; derpå går han hem och sofwer den öfriga delen af Söndagen. Ungdomen roar sig och dansar, eller spelar kort om Söndagen; om Presten sjelf icke är bjuden på något ställe; så bjuder han någon Trätärks eller Brädspels kamrat till sig; der taga sig Gubbarne en sexa, eller ett Toddysglas, och dermed hafwa också de firat Sabbotten.

Är det nu på detta wis, som Presterna skola föda hjorden? Ut i predikan göres ingen skillnad emellan wäcka och sorglösa, ingen skillnad emellan bändade och nådatsufwar; ingen skillnad emellan krögare och bötpredikanter; ingen skillnad emellan fullhundar och dem, som äro drukne af andeligt win; ingen skillnad emellan Maria Magdalena, och obötfärdiga horor; utan allt är öfwer en bank; dyra ste Christine, och älskade Jesu wänner! Nåtteligen hafwer Herren genom Profeten Gesekel afmålat dessa swinaherdar: "De förwillade hämtaden I icke igen, och det förtappade uppsökten I icke. **W**e **E**der **I** herdar! I! som så förderfswen och förstingren min föllerhjord; säger Herren.

Doctor Rhomander har nästan häft en årting som swenska kyrkans usla tillstånd; då han uti sina Predikningar, sednare delen sidan 509, afmålar detta Ljunghetens tillstånd sålunda: först beskriwer han, sidan 508

huruledes den döda Tron blifwit inpubrad i Peruken. Han säger, att en del af swenska folket kunde wäga lif och blod för sina fädrens tro; (t. ex. i 30. åra kriget.) Men säger han: de som kämpat för sina Fädrens tro, hafwa icke alltid wetat hwarom de stridt." Det har således warit ett blindt nit. Ett sådant blindt nit för Fädernas tro, kunde man äfwen finna hos Judarna, som icke allenast förföljde de Christina uti sin blinda iswer att utrota det Jesu — Nazareniska kätteriet, utan äfwen blottade sina nackar, för den Romerska Landshöfdingens swärd, när han wille införa, som de trodde, afguda stygghelser i Templet. Så långt kunde äfwen nu den blinda och döda trons nitälskan hos somliga gå, att de å ena sidan kunde wäga lif och blod för sina fädrens tro, om det komme an på, att slå mot en fiende, som wille påtruga dem en annan Religion; (men af Petri Exempel se wi, att den döda tron icke har något mod att uppoffra sitt lif, för sin kärleks skull tilli Jesum, ehuru han har mod att hugga till med sitt swärd, der han tror sig med yttre wäld kunna förswara sin tro). Så ungefärligen kan man betrakta Protestanternas Religions krig. Det är nemligen en rasande stor skillnad att förswara sin tro med swärdet, och att uppoffra sitt lif för sin öfwerlygelse. Det förra kan också den döda trons åttadkomma; men till det sednare fordras öwillskorligen en lefwande tro, en fullkomlig förwitsning om barnaskepet.) Men å andra sidan kunna också nu tidens ätta Lutheraner uppretas till hämnd och blodörstighet, emot alla dem, som understå sig att sörja den säkra hopens samwetsfrid; ty så långt kan den andeliga blindheten nå

uti wårt land, att hwar och en, som dräper Christi rättä Pärjungar, han tror sig göra Gud en tjenst dermed. Se t. ex. historien om Läseriet och Pietismen i Sverige: berättelser om Tollstadius, Ruthström, Grubb m. fl. Sednast har Swenska kyrkan wisat sina Draketänder emot Pastor Scott.

Och troligen kommer den stora bränwinds Draken att fordra ännu flera offer, innan han spricker af de hårbollar och Fjärbollar, som Daniel bereder och kastar honom i gapet. Men lika som hedningarne i Babel hämnades den stora drakens död på Daniel; så måste wäl äfwen bränwinds Gudens dyrkare hämnas grymt på hwar och en; som wägar kasta hårbollar i gapet på deras Gud, så att han spricker. Ty egennyttan hos bränwinds Patronerna är så långt kommen, att sjelfwa Rikens ständer knappast wäga röra uti bränwinds Guden.

Wi införa här ett stycke af Doctor Thorianders Predikan på första Bändagen.

"**Alla våra rättfärdigheter, äro som ett örent Kläde.** På något afstånd ser det klädet helt hwitt och skinnande ut, och ganska stort är det tillika, så, att man tycker att det skulle kunna skyla många öfwerträdelser. Många Främlingar, som icke hafwa sett oss närmare, tycka också att det är helt godt och står helt wäl till i våra bygder, och wisat hafwa de rätt till en del; det kunde vara ännu mycket wärre; men granska wi det sagra klädet något närmare, så finna wi, att det är illa nog, som det är; det sagra klädet är ett örent Kläde, det är fläck på fläck; allt hwad wi kunde hafwa att be-
römma oss utaf, wäl icke inför Gud, men inför men-

"nißlor är nedsmuttadt ifrån den första tråden till den yttersta. Det som den yllige betraktaren tager för Guds fruktan är hos en stor mängd, intet annat än widspelpelse; en sådan Gudsfruktan, som man kan finna hos hedningar, och som man rikligen anträffar hos Folkslag, som föra ett stilla, enkelt och afföndradt lefnads sätt. Betrakte wi de medlemmar i vårt samhälle, hwilka genom sin yttre ställning, och sina tmliga tillgångar, borde eja de största insigtarna; så är en stor del af dem förunderligt obekant med Guds ord, och med allt hwad Christendom heter, och förråder i sanning en ganska ringa åstundan att dermed inträda i en närmare bekantskap. De äro tänkesätt och deras lefwerne är ingenting annat än en skärskildt art af hedendom; wi kunna icke ens kalla det en förfinad hedendom; ty G. elers och Nomars hedendom war wida ädlare; de satte äminstone lägheten ganska lågt; de hade dock ett sinne för stora tankar och ett stort handlings sätt; de ansågo det menniskan owärdigt att lefwa för sin djuriska natur, och sin egennyttia, de kunde äminstone bliiwa warma inom resbenen wid tanken på ett fosterland eller en trohet och försakelse in i döden; och sjelfwa våra hedniska Gåder, som gingo till de stumma afgudar, wiste dock, att det war ett ädlare wärf, att mannen offrade sig, än han segt sparade hwart sandkorn i tingloset, eller kastade dem alla ut i oremligheten. Såsom en olycklig följd af våra inwäntningsars bristfällighet, och wår egen wårdselöshet affätter sig på bötnen af wårt samhälle, en oren massa af krälände wareser, hwilka de stolte icke wilja erkänna

"såsom kött af sitt kött, och ben af sitt ben; skole wi tala ett ord om dessa förtippades Guds fruktan? (Där beklagar talaren den råa massans sedelöshet, men hwilken är skulden dertill, att massan af folket förfjunkt i råhet och ett groft sedeförderf? Männe icke massans elände och brott, skola slutligen falla tungt på de bildade samhälls klassernas hufwuden?)

"De föddas i elände, och ingen åtager sig dem; ingen är, som känner något för dem; stundom icke ens ett "modershjerta". (Kanske är det orättwist, att beskylla de bättre lottade öfwer en hant för obarmhertighet emot de fattiga; jag tror wist, att wårt tidehwarf i det afseendet är wida bättre, än de föregående. Men hwad will hjälpsamheten förslå i bland så många tusende dagdrifware, lättingar, och utsupna trashankar, samt trashiga horungar, som stryka efter gatorna. Felet består icke uti de bättre lottades ohjälpsamhet, utan i loxen, slården och såfången hos de förnäma som den fattige awar efter, och derigenom blir han utfattig. Detta kunde hjälpas genom en bättre själawård, hwarigenom Folkets hjertan och sinnen kunde wända sig ifrån det jordiska till det himmelska. Men för ernående af en bättre själa wård, bör icke hwarje gnista till en saun wäckelse ibland folket, betraktas som swärmeri och fanatism. Huru har Lutheriska kyrkan hittills betett sig emot Läsa-re och pietister? Har den icke af alla krafter arbetat på folkets anceliga undergång. Har den icke satt en hård och obillig Lag emot Conventiklarna? Har den icke alltid, och wid hwarje Riksdag dels skärpt denna barbariska Lag, dels och uppmant sina hemmarwande Embets

bröder till att möfwa den inquisitoriska strängheten emot Läsare och Separatister. Ifrån detta de förnämde Religionens förakt, och prälaternas inquisitoriska åtgärder emot Läsare och pietister; kan man härleda massans ni i Bgonen fallande råhet och sedesförderf, hwaras fattigdom, laster och brott äro en naturlig följd).

Thomanders ord lyda widare: "Skall mot denna sjukdom, denna samhällens kräfte något tillgöras eller icke? Derom dela sig de bildade Hedningarne (?) i två stora meningar: somliga wilja åtminstone hafwa ett hjersta och en mennisko kärlek, och tänka och tala om de sjörlorade, och gå några steg dem till mötes; men de andre, det wida största antalet, wilja bewisa sitt förståndes öfwerläghet, och wälja den bequämare utvägen att begabba sina stallbröders bristfälliga bemödanen." (Mången af våra äkta Lutheraner kunde snart finna någon smula Jesuitism och andelig högfärd uti dessa så oförläpka ord och hårda meningar, em de hade kommit från någon annans penna än Thomanders. Detta dömande är likwäl ett hårdt tal; då han ställer vår tids Filanthroper på samma rad med de bildade Hedningarne. Männe icke ändock den goda wiljan hos våra Filanthroper, må så gälla för hwad den kan i mennessligt affeende, så wida de icke bygga sin salighet derpå?) Talaren fortfar: "

"Den största delen af folket är högst obenägen att göra något för de fallna, och tycker stundom ganska illa wara, att någon will inleda ett första försök, till att bibringa dem Guds ord och mennessliga känslor. Sannare kan man spara ett bemödande att tillfapa ett nytt

slags trälldom som skulle göra hedendomen fullständig och utwidga den stora klyftan emellan dem, som äga denna jordens goda, och dem, som nödgas umbära det. De, som förmena sig wara bättre efter kläderna och äthäsworno, att döma; skilja sig mer och mer derigenom ifrån mängden, att de förakta och försumma Guds ord och sakramentet. Guds ord blifwer icke brukadt i husen, utan förwifas inom Tempelens murar, och de mirarna lemna man obesökta så länge man wet sig någon behagligare förströelse eller sysselsättning. Den magten man har öfwer andra menniskor, använder man icke sällan till att tänka eller hindra dem ifrån Guds tjensten, liksom kunde de arma icke blifwa djur tillräckligt, derest man icke tage deras Söndag ifrån dem. Så ser det ut på närmare håll med Gudaktigheten i bland vårt folk. Huru skall det se ut med allt det öfriga, om detta får så fort fara? Ett slagte skall uppstå utan lyftning i själen, utan ett hjerta i bröstet, utan en enda salig tanke att wedergicka sig med i nöden, utan sinne för annat än wällusten eller winnigen för dagen. Deras blifwer ett trälaktigt folk, utan frimodighet, utan kraft, utan hopp och utan frihet".

(Här sammanblandar talaren moral Religion och politisk om hwart annat, men utsigten för framtiden är mörk och dystert, dock likwäl sann. I själfwa werket har lätt sinnigheten redan öppnat portarne för sinliga nytningar af alla slag; alla 5 sinnen skola titlas; synen skola förnötjas af allehanda horrbilder; bronnen skola förnötjas med en porlande och forlande hornmusik; lukten skall förnötjas af allehanda dofter och wälluktande rökelser;

smaken skall förnjäs med allehanda kräkligheter; känslan skall förnjäs genom allehanda finliga njutningar; man lefwer nu i stora werlden i sus och i dus. Spektakler, baler, kalaser, höra till ordningen för dagen. Konfirmakare, lindansare, taffspelare, sångerskor, dansböfer, äro hjeltarne för dagen; alldeles som man läser om den råa hedningen Antonius när han for werlden omkring med sin horkona: just så lefwer man nu i den civiliserade werlden, och detta begär efter finliga njutningar, kommer allt af brist på moralisk eller andelig lycksalighet. Det finns hos de bildade och halfbildade en obegripelig tomhet i själen, som icke kan fyllas hwarken med dans eller spel, hwarken med baler eller spektakler, hwarken med musik eller kalaser. Man äter, dricker, sofwer, horrar, spelar kort, dansar, går på spektakler och kalaser, dricker punsch och Toddy, sjunger allehanda horwisor och supwisor, och ändå är själen tom, ledsen, nedslagen; hwaraf kommer det? dels deraf, att man icke har någon Gud, hwarken i lifwet eller i döden på hwilken man kan förtroffa, dels ock deraf, att de finliga beakären äro alldeles omätteliga, de kunna icke tillfridsställas.

Des utom påskyndas döden genom detta ochristliga och oförnuftiga, och onaturliga lefwerne, så att satan dräper dem allesammans i förtid. Girigheten dräper somliga före än tider är; emedan den girige sitter och gräswer hela natten i sina rewerser och räknestyper, och har många sömnlösa nätter; Fattigdomen dräper somliga i förtid, genom den onödiga bufsorgen; werlds bekymret trycker den fattige till jorden, och gör honom gulblek i ansigtet. Detta kommer deraf att den fattige har ingen

Gud, och den rike har penningen till Gud. Denna werldens sorg kommer döden ästad säger Paulus. Men hwilken har gjort den ena fattig och den andra rik? alla säga "Gud har icke gjort alla menniskor rika". Alltså har den fattige den tron, att det är Gud, som gjort honom fattig; men huru jämmer den tron öfwerens med Frälsarens ord? Han säger ju tydligen: **Töfver förfä** efter Guds rike och dess rättfärdighet så faller **Guder allt detta** (timliga goda) till. Om den fattige bärjar besinna, huru han har lefwat allt ifrån sin ungdom, så skall han snart finna, att det är djefwulen, som gjort honom fattig.

En del dräper Heders djefwulen i förtid. Mången förarbetar sig i ungdomen och detta på frvt; han förderfwar sin hälsa genom att wisa sin styrka, sin färdighet och wighet och deraf blir han sfuklig i medelåldern och döer i förtid. Somliga dräpas i förtid af bränwinds djefwulen, som graferar ibland hög och låg; somliga dräper hordoms djefwulen i förtid; icke allenast sådana, som snöra sig och ådraga sig förkylningar på baler och spektakler, utan äfwen sådana som springa efter koner blifwa i förtid enerwerade och ådraga sig obotliga sjukdomar. Jag will nu icke tala om sådana, som öfwa Sodomitern, eller smittas af weneriska, och mista näsan. Icke will jag nu tala om sådana, som dö gauska hastigt af wrede, sorg, swartfuka, chagrin, obeswarad kärlek, der dräper djefwulen en stor del af menniskeslägget. Och detta allt kommer deraf att den naturliga menniskan icke har någon Gud att förtroffa på i lifwet och i döden.

Slutligen heter det i Thomanders predikningar: "Att detta tilldrager sig rundt omkring oss; och wi; hvad göre wi? Wi stå och se derpå med korslagda händer, till dess wi äro alle bortfaluade såsom löf och wärra synder föra oss bort som ett wäder".

"Och wi". Wi Prestes? Ja! Wi Prestes stå och se derpå med korslagda händer. Det är dock en aning, som Författaren känner inom sitt bröst, det är en aning om det usla tillståndet i Lutheriska kyrkan. Men huru många äro de, som hafwa denna dunkla aning om Christendomens usla tillstånd i vårt land? Jäke en ibland hundrade; icke en ibland tusende som ana att det står så uselt till i Lutheriska kyrkan som här utmålas; och de, som hafwa en dunkel aning om Christendomens förfall, stå som sagdt war, med korslagda händer och se på eländet utan att kunna göra något deråt.

Men säga nu vår Tids Prelater: det är endast skrymtare, Jesuiter och Läsar predikanter, som beklaga Christendomens förfall; det är en andelig sjukdom, en Jesuittisk fanatism, som gör, att dessa skrymtare se allting i swart; det är en andelig högfärd, en nedrig egenkärlek, som tvingar dessa skrymtare och Läsar predikanter att, på bekostnad af det ordinarie presbyterkapet, upphöja sig sjelfwa till andeliga domare, och nersmutsa andra. Det är en odräglig andelig högfärd uti detta Läsarpredikanternas dömande. Ty ingen af de öfwersta hafwer trott på dem, men detta folket, som icke känner lagen, är förbanuadt. Alla dessa inkast från den döda trons anhängare, måste wi upptaga till beswaraende. Då t. ex. Thomander, som varit så mycket med i

werlden, som redan lemnat efter sig ett aktadt namn och ett ocklanderligt rykte om sin moraliska karaktär, då äfwen han, som ingen kan misstänka för swärmeri eller Jesuittism, uppträder med sådan bestämdhet, som här wisar sig, såsom sin tids anlagare för Gudlöshet och Religions förakt; så kan ingen säga: sådant härrör af tadelssjuka. Att han ser allting i swart, kan icke hafwa sin grund i egenkärlek, inbillighet eller andelig högfärd; utan det måste hafwa sin grund uti en djupare känsla, uti en dunkel aning om ett ondt, som numera icke kan förnekas af någon; ja! icke ens den gröfsta fritänkare, kan nu mera blunda för det allmänna sedesförderf, som tagit öfwer hand inom Lutheriska kyrkan. Ty hvarom vidare Thomanders ord:

"De, som låtsa wara betänkta på menflighetens wäl, och icke kunna förneka, att ju ett förderf gripes omkring sig; de wänta sin hjälp i den borgertliga ordningen. Huru står det då till med den borgertliga ordningen? Har den magten så förkofrat sig på sednare tider, och blifwit så fullwuxen, att han kan bära på sina skuldror huru stora bördor man pålägger? Förr war det ett tal, att der Guds tjensf kommer i wanrykte, der gick den borgertliga ordningen under. Har då den meningen blifwit wedderlagd i dessa tider? Och är det nu mera den menfliga Lagen, som skall åstadkomma på egen hand, hvad han gemensamt med Gudomliga Lagar hitills icke förnådde? Den fräcka Hädelse, som ej haft förflytt att bruka Gudaktigheten till en winning att använde wända heliga ord och heliga saker såsom medel för werldsliga ändamål, den skrymtaktiga Gudlösheten, har

”redan hämnat sig sjelf mer än tillräckligt, på mer än ett ställe i werlden; och när masken blifwit afdragen, ”har huden stundom följt med ifrån blodiga ansigtet”.

Här målar talaren den verkliga Jesuitismen, som på flera ställen i Europa blifwit straffad för sin förbättring, att sträfwa efter magt, ära och rikedom, under larfwen af en sann Christendom. Men hwad har Jesuitismen för sammanhang med pietistismen? De, som hafwa samma tro och samma ord, som Judarna, säga wanligen: **wi hafwe ingens trälar warit; wi äro frie födde.** Sådana äkta Lutheraner kalla hwarje tillstymmelse till en bättre själawård för Jesuitism, eller mysticism och swärmeri. En prest säga de, har ingen rättighet att blanda sig i andra människors husliga lif; han får icke undersöka sina åhörarens hjertan och samveten. Det angår honom icke huru hans åhörare leswa; hans pligt är genom lag bestämd att predika Ewangelium, utdela sakramenterna, hålla husförhör och Socknestämmor. Börjar han att undersöka sina åhörarens verkliga öfvertygelse i Religions ämnen; så är han en Jesuit och bör förwiskas landet. Ty wi hafwe ingens trälar warit hwarcken i lekamsigt eller andeligt afseende; wi äro frie födde; och ingen ware sig Prest, Biskop, Läsar predikant eller Jesuit, må understå sig att undersöka våra hjertan eller beswära våra samveten med frågor om vårt förflutna lefwerne, om vårt själa tillstånd, om vår verkliga öfvertygelse o. s. v. sådant är bara Jesuitism. o. s. v.

Widare: ”Wi hafwe sett borgeliga inrättningar så konstigt sammansatta, som den syndigaste konstsniidares

”werk, i en handwändning söndergå i alla sina foguinar. (Uti Frankrike) Wi hafwe sett det på afstand; och ”har det icke gällt tillswidare. Wi hafwa alltså äfwen ”här ett företräde, som wist icke bör lågt uppsfattas; wårt ”werk synes det dock icke wara; ty den besymlingen är icke ny, som fann oss bo i en samhällsbyggnad af förunderlig fasthet, och slöt till denna fasthet af det förhållande att wi länge hafwa arbetat på vår undergång, ”utan att kunna komma den åstad.

Talaren inblandar, som wi tycka, allt för mycket politik i sin predikan. Politiken hörer, som man wet, till det lekamliga lifwet, och der till är menniskan af naturen mest böjd; det andeliga lifwet hörer egentligen icke till politiken. Men i anseende till de slutsatser, som Talaren gör af våra samfundsinrättningar låta wi orden stå qwar i denna uppsatts. Widare säger Thomaner: ”Vårt land har ännu i dag sitt stiel och sina ”Pagar, och när konstigare wäsnad söndergått, hafwa ”våra grofwa trädar hållit till det mesta. De bud, som ”gifsas, blifwa någorlunda åttlydda; den som will, kan ”för det mesta så dyrka sin Gud i frid och med ärligt arbete förtjena sitt bröd”.

Här har Talaren glömt huru det förhåller sig med Religions friheten i vårt land. Att ”dyrka sin Gud i frid” kan så gå an i Sverige, så länge det sker insom lycka dörrar; men kemmer någon ut i fria lusten och will göra profelyter; då säga Presterna: nej! Du får icke hålla någon predikan på gator och gränder. Men hornisfor och supwisfor kan du nog så sjunga för hela werlden; du kan så skrifa, stosa, swärja, galnas och

tala otäckheter midt på gatan, dermed blir ingen förbragd; men börjar du predika om bot och bättring på gatan; så blir du satt i kurren och lagförbr; det är ett brott emot samhällets lagar, och betraktas som kyrkoförargelse!

Thomander säger: "Drätt och wäld komma sällan o-
"dygt fram, och ännu mera sällan, utan att brännmär-
"kas. Wisar sig icke äfwen här en mängd af rättfärdig-
"heter? Men äro också dessa rättfärdigheter annat än
"ett orent kläde? Under fredliga förhållanden går det
"icke utöfwer den naturliga menniskans förmåga att wa-
"ra ostrafflig i utwärtens mätto inför den menckliga La-
"gen. Det hafwa hedningar förmått, det förmå de än-
"nu i dag, och för detta ändamål behöfwer ännu ej en
"färg af Christendom sättas såsom ett falskt glitter på
"de menckliga iurättningarnae. Men huru är det härut-
"innan ställt i wårt land? Gifwes det inga lagar,
"som wi sjelfwa hafwa stiftat, och sjelfwa kunna upphäf-
"wa em wi wilja? Men som wi hwarken upphäfwa
"eller efterleswa dem; hwad wisar ett sådant förhållande
"annat, än det, att wårt folk anser samwettet för en rin-
"ga sak? Det wore dock i yttersta mätto angeläget, att
"menniskorna lärde sig, hwilken stor, rörande och helig
"sak lydnaden för lagarne är; detta milda, ödmjuka ut-
"tryck af kärlek och wälwilja. Derföre är det en sådan
"swår synd att fordra lydnad, der den icke bör fordras;
"ty det är att kränka det heligaste en menniska har ifrån
"sin skapelse; det är att kränka hennes samwete".

Om wi icke allt för mycket mistaga oss, syftar talaren
här på sådana lagar, som upphäfwa samwetsfriheten; e-
huru han icke wägar öppet förklara, hwilka lagar han

här menar. Om Swenska kyrkans Tolerans eller rättare
intolerans hafwa till och med utlämningar skrifwit. Och
sanningen att säga: wi leswa i detta fall midt i Påfwe-
dömet. Men detta Capitel går den swenska kyrka så all-
deles in på lifwet att hon icke kan, utan häpenhet och
fasa, betrakta dem som yrka Tolerans. Icke fruktar
hon för det werkliga Påfwedömet, som nu mera har öf-
werleswat sig sjelft. Icke fruktar hon för Crypto-Cal-
vinismen, som nu alldrig gör något intrång på den Lu-
therska renlärligheten. Ja till och med rationalismen
fruktar han icke, ehuru både kyrkan och Staten har stor
anledning att frukta för denna arffwende till all leswan-
de sann Religiositet; emedan den närmast öfwerensstä-
mer med den naturliga menniskans åsigter, känslor be-
gär och önsningar. Men för Pietismen fruktar han
wårre, än för Pesten. Och hwarföre fruktar han för
Pietismen? Emedan han hatar den af hjertans grund.
• Och hwarföre hatar han Pietismen? Emedan den går
den döda tron in på lifwet; den låter icke kyrkans tjena-
re sofwa i frid. Den gamle ormen får icke wara i fred
i sitt näste, der hwarest Räsare och Pietister finnas. Der
finner man nu rätta anledningen till Conventikel plaka-
tets uppkomst nemligen: uti Swenska kyrkans andeliga
hat till all leswande Christendom. Icke är det mycket
i Lärnan, som sfiljer Pietismen från Statskyrkan, om
man undantager de nya böckerna, hwarom widare fram-
deles; men så mycket mera sfiljer sig Pietismen från
Stats kyrkan i Lärans tillämpning på menniskohjertat.
Pietismen fordrar nemligen en werkelig wäckelse, om-
wändelse och pånyttfödelse; men Statskyrkan fordrar in-

genting annat än en död kunskap i förståndet, och der detta är inskränkt, der fordrar hon endast ett godt minne och detta kallas för god Christendoms kunskap. Ifrån det simplaste hushåll, till den benigaste Licentiat Examen fordrar Examinator ingenting annat än minne och förstånd: Hvad Examinandus annars går för, om han har ett godt eller ondt hjerta, om han har en ond eller god vilje, om han har ett väckt eller sofvande samwete, om han blifwit omvänd och pånyttfödd, om han blifwit benådad eller icke, om han hör Gud eller djefwulen till, derom blir ingen efterfrågan. Vara han har godt minne och godt förstånd; så blir han väl salig om också hjertat wore fullt af djeflar. Doctor Thomander har haft en aning om den motsägelse, som ligger i Conventikel Plakatet, och Stats kyrkans beprifade tolerans: och derföre säger han: Det är en sådan swår synd att fordra lydnad, der den icke bör fordras; ty det är att kränka det heligaste en menniska har från sin skapelse; det är att kränka hennes samwete". Hvad bryr sig inquisitionen om andra människors samweten? Inquisitionen måste hafwa samwetsfrid till hvad pris som håldst, om det också gällde den heligaste mans lif. Man såg det på den kongl. hōran; hon kunde icke få någon samwets frid innan Öfparens huswid bars in på ett fat.

Thomander säger: "We den, som ställer det så i ett land, att lydriad måste wägras; ty dermed går kärleken hand sōnder". Men hwilken är det, som har föllt det så, att lydriad måste wägras? är det icke förwämliqast Presterna, som entwist strida emot Conventikel Plakatets upphäfwande?

Nu går Kalaren öfwer till en annan form af laglydnad, hwarest icke samwetet, utan egennyttan kommer i strid med lagen; "Är det väl oss obekant (säger han), huru det förbehåller sig med lydriaden för lagarna bland detta folk? Är det icke uppenbarligen utbrnt och erkändt, att brott och laster dagligen tilltaga bland oss? Den wärld, den uppfigt, den underwising, de anstalter, som borde framkalla och befrämja medborgerlighet och laglydnad, huru äro de beskaffade? Huru understödsje, huru begagna wi dem? Och wi, som blifwit utrustade med insigter, och, som dagligen hafwa tillfällen oss erbjudna att bewisa denna allmänneliga kärlek, huru begagne wi oss derntaf".

Härwid tillåta wi oss den anmärkningen, att det wore orättwist att påstå, att orsaken till de tilltagande brotten hafwa sin yttersta grund i den ofullständiga lagstiftningen, ehuru också åtskilligt, och detta med mer och mindre bindande skäl, blifwit af de liberala Tidningarne laggt lagstiftningen till last. Man kunde derwid i synnerhet anmärka lagstiftningens owaraktighet i det den ena lagen efter den andra utfärdas och efter en kort tid besinnas den vara oduglig; den måste då åter igen förklarar, eller omarbetas, eller upphäfwas, och en ny lag i stället utfärdas. Solon war en hedning; men hans lagar hafwa egt den största waraktighet.

Det kan wara ett bewis på den hedningens rena rättskänsla, mennisko känedom och fosterlands kärlek. Hwilket af våra Lagstiftare skulle nu wilja gå i friwilligt landsflykt, för att få en nyttig lag gällande? Men wästa grunden till de öfwerhand tagande brotten består der-

uti, att lagen icke är inskrifwen i Folkets hjertan, icke heller i Folkets samveten; den finns endast på papperet. Swarje lag kan misbrukas och eluderas af djefvulen och hans anhang; den kan misbrukas så att människans heligaste rättigheter, t. ex. samvetetsfriheten trampas under fötterna; den kan kringgås och eluderas så, att den största spetsbof undergår lagens näpft.

Men hörom widare Thomanders ord: "Vi bellaga oss med skäl öfwer tilltagande laster. Vi hafwa sett för oss upptäckas den rikaste källan för detta olycksaliga utflöde, hwad hafwe wi gjort för att tillstoppa hena? Hafwe wi icke gjort denna lasternas källa, till ett slags lefwande källa i våra hus? Hafwe wi icke inrättat en fullständig köpslagan med prestelser?"

(Forts.)

Niteå

Tryckt hos W. M. Nygren. 1853.

Ens Hopandes Röst i Öknen.

N:o 10. October. 1853. 2 Årg.

Huru aktar Presteståndet på Tidens tecken?

Forts. från föreg. Nr

Här menar Dalaren troligen brännvins Lagen. Widare säger han: "Dei borgerliga samfundet behöfwer en obetydlig del af våra egodelar för sitt bestånd; huru mycket lögn och bedrägeri; huru många falska vittnesbörd; huru mycken undansnillning; huru mycken samvetslöshet af olika slag uppfinner icke och användes, endast för att undkomma denna ringa uppoffring. När man betänker huru många de äro, som, utan minsta förebräelse, göra sig skyldiga till sådana stölder och huru de nästan uteslutande tillhöra deras antal, som innehafwa egendomen, anseendet, insigtarna; hwad skola wi då säga om den borgerliga ordningen? wi äro alla bortskalnade såsom lös, och våra synder föra oss bort, såsom ett wäder". Här har Dalaren wisat, huru många kronjuftwar finnas i vårt land, och hvilka de äro.

Dalaren går nu in uti en undersökning om det allmänna och äktenkapliga lifwet, och wisar, att det icke är ett bättre till inom hus, än utom hus. Doc. m. d. s. han